

Nr 143.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1930 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående dels anslag till privatläroverken, dels ock understöd åt kommunala gymnasier.

(2:a avd.)

1:o) I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 173 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att dels besluta, att statsunderstöd från anslaget till privatläroverk må till högre flickskola, som befinner sig under avveckling, utgå även om skolan omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan och oavsett huruvida skolan med avseende å lärjungantal under de senaste tre åren uppfyller i sådant hänseende eljest gällande villkor, samt att statsunderstöd till dylik skola, som omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, må utgå med högst 1,100 kronor för varje sådan klass; dels ock minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 740,100 kronor, med 4,500 kronor till 735,600 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1930/1931 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen: enskilda mellanskolor 20,000 kronor, högre flickskolor 466,600 kronor, högre goss- och samskolor 235,500 kronor, enskilda lärarinneseminarier 13,500 kronor att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 735,600 kronor.

Reservationsanslaget till privatläroverk.

Utredningen återfinnes å sid 428—443 i statsrådsprotokollet.

För budgetåret 1929/1930 äro de ovan nämnda fyra anslagsposterna uppförda med respektive 20,000 kronor, 476,500 kronor, 230,100 kronor och 13,500 kronor.

Anslagsposten till *enskilda mellanskolor* föreslås alltså skola bibehållas oförändrad.

Vad angår de *högre flickskolorna*, har departementschefen erinrat, att Kungl. Maj:t den 11 oktober 1929 förklarar kommunala flickskolan i Landskrona, räknat från och med den 1 juli 1929, erkänd såsom kommunal flickskola. Då denna läroanstalt tillkommit genom ombildning av den förutvarande enskilda högre flickskolan i staden, behöver, framhåller departementschefen, intet statsunderstöd vidare beräknas för sistnämnda skola, varigenom nu förevarande anslagstitel kan minskas med 5,800 kronor.

Departementschefen påpekar vidare, att anslagsposten till högre flickskolor kan ytterligare nedsättas. I anslutning till vad 1929 års riksdag därom uttalat hade nämligen en avveckling påbörjats av statsunderstöden till vissa enskilda flickgymnasier på platser, där högre allmänna läroverk för flickor upprättades. Lika med skolöverstyrelsen beräknar departementschefen, att av denna anledning anslaget till högre flickskolor kan för budgetåret 1930/1931 minskas med 1,000 kronor. Vidare påginge för närvarande avveckling av de statsunderstödda enskilda flickgymnasierna i Karlskrona och Sundsvall samt av det likaledes statsunderstödda Nyströmska högre flickläroverket i Malmö. Understöden till dessa tre läroanstalter torde förty kunna minskas med av överstyrelsen i sådant avseende beräknade belopp, 1,200 kronor för vardera av sagda gymnasier och 1,500 kronor för Nyströmska flickläroverket, tillhoppa 3,900 kronor. Den sammanlagda anslagsminskningen skulle alltså uppgå till (5,800 + 1,000 + 3,900 =) 10,700 kronor. Överstyrelsen har emellertid föreslagit, att ett belopp av 800 kronor skulle beräknas för beredande av understöd till undervisning i huslig ekonomi vid Vänersborgs högre läroverk för kvinnlig ungdom. Departementschefen anser önskvärt, att detta förslag bifalles, och tillstyrker därför, att den nyss angivna anslagsminskningen begränsas till 9,900 kronor. Vid bifall härtill skulle anslagsposten till högre flickskolor, nu 476,500 kronor, för budgetåret 1930/1931 bestämmas till 466,600 kronor.

I samband med behandlingen av ifrågavarande anslagspost har överstyrelsen hemställt om visst tillägg till det för utgående av statsunderstöd till högre flickskolor föreskrivna villkoret, att skolan skall omfatta minst fyra klasser utöver den egentliga folkskolan och i dessa klasser under de senaste tre åren hava haft i medeltal sammanlagt minst 40 lärjungar. Detta villkor, som erhållit sin nu gällande lydelse enligt beslut av 1927 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 262, sid. 182 och 183), återfinnes i kungörelsen den 24 september 1928 (nr 416) om ändring i vissa delar av kungörelsen den 29 oktober 1909 (nr 154) angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. Skolöverstyrelsens förslag innebär, att skola, som befinner sig under avveckling, skulle kunna erhålla understöd, även om antalet årsklasser över den egentliga folkskolan är mindre än fyra, att bestämmelse

rörande minimiantal lärjungar icke skulle fastställas beträffande skola, som omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, samt att statsunderstöd till sådan skola skulle kunna utgå med högst 1,100 kronor för varje årsklass, motsvarande en fjärdedel av det högsta grundanslaget för skola, som omfattar fyra årsklasser. Departementschefen har anfört, att, då det givetvis icke kunde anses billigt, att hithörande enskilda skolor, som till följd av skolväsendets omdaning successivt nedläggas sin verksamhet, skulle under de sista åren av sin avveckling berövas allt statsunderstöd, han anslöte sig till skolöverstyrelsens förslag och tillstyrkte, att framställning i ämnet avlättes till riksdagen.

I fråga om anslagsposten till *högre goss- och samskolor* beräknas för Landskrona stads gymnasium ett med 1,600 kronor minskat understöd med anledning av att detta gymnasium enligt 1927 års riksdags beslut från och med den 1 juli 1929 kommer att successivt övertagas av staten. Under förutsättning att under budgetåret 1930/1931 statsunderstöd icke tilldelas andra läroanstalter av ifrågavarande slag än dem, som redan äro delaktiga i anslaget till högre goss- och samskolor, skulle detta anslag, som nu uppgår till 230,100 kronor, kunna minskas med nyssnämnda belopp, 1,600 kronor. Nu föreligga emellertid ansökningar om beredande av statsunderstöd från sagda anslag åt två läroanstalter, som hittills saknat dylikt understöd, nämligen Sigtuna humanistiska läroverk och Motala kommunala samgymnasium.

Vad angår den förra av dessa läroanstalter, har departementschefen erinrat, att densamma syntes vara att betrakta som ett försöksläroverk, i vilket avseende särskilt dess nyspråkliga linje torde vara att uppmärksamma. En sådan linje skulle enligt 1927 års riksdags beslut finnas vid Nya elementarskolan i Stockholm men hade ännu icke kommit till stånd där, vadan det tvivelsutan skulle vara av betydelse, om försök med en dylik linje annorstädes kunde anordnas. Ehuru Sigtunaläroverket såväl i detta som i andra avseenden genom sin organisation och studieplan intoge en särställning, som torde göra detsamma förtjänt av särskilt beaktande från statens sida, har departementschefen dock icke nu ansett sig kunna förorda beräkning av understöd för läroverket i fråga, helst han av skäl, som nedan utvecklas, funnit sig böra tillstyrka understöd åt Motala kommunala samgymnasium och han av statsfinansiella hänsyn icke ansåge sig böra förorda ett begynnande på en gång av statsunderstöd till två hittills icke statsunderstödda läroanstalter.

Vad angår det kommunala gymnasiet i Motala har frågan om statsunderstöd åt detta gymnasium redan tidigare varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Med skrivelse den 31 augusti 1926 överlämnade skolöverstyrelsen en till Kungl. Maj:t ställd ansökning från styrelsen för Motala samskola, däri hemställt, dels att skolans gymnasium måtte av tillgängliga medel komma i åtnjutande av statsbidrag för läsåret 1926/1927, dels ock att Kungl. Maj:t

mätte ingå till 1927 års riksdag med begäran om lämpligt tillägg till av riksdagen redan beviljat statsunderstöd åt privatläroverken samt att, därest detta tillägg av riksdagen beviljades, detsamma mätte tilldelas Motala kommunala samgymnasium.

Vid sin anmälan inför Kungl. Maj:t den 18 februari 1927 av frågan angående omorganisation av det högre skolväsendet, föreslog dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att den i Motala samskola ingående kommunala mellanskolan skulle från och med den 1 januari 1928 successivt övertagas av staten för att ombildas till en samrealskola, samt yttrade beträffande understöd åt samskolans gymnasium, att då, därest förslaget om mellanskolans förstatligande bifölles, Motala stad skulle beredas en betydande förmån — även från ekonomisk synpunkt — syntes det honom, som om åtgärd för understödjande av gymnasiet då ej borde vidtagas (se Kungl. Maj:ts proposition nr 116, sid. 308).

Riksdagen, som med bifall till Kungl. Maj:ts förslag beslöt, att i Motala skulle under viss numera uppfylld förutsättning från och med den 1 januari 1928 upprättas en fyrklassig samrealskola genom successivt övertagande av den där befintliga kommunala mellanskolan, anslöt sig likaledes till den av dåvarande departementschefen uttalade meningen, att statsunderstöd icke för det dåvarande borde beredas åt gymnasiet i Motala.

I juni 1928 avlät gymnasiets styrelse till Kungl. Maj:t en förnyad ansökan om vidtagande av åtgärder för att gymnasiet snarast möjligt mätte komma i åtnjutande av statligt ekonomiskt understöd.

Skolöverstyrelsen tillstyrkte för budgetåret 1928/1929 ett understöd av 7,000 kronor samt hemställde, att anslaget till högre goss- och samskolor mätte av denna anledning ökas med sagda belopp.

På sätt framgår av 1929 års åttonde huvudtitel, punkten 171, ansåg departementschefen vad styrelsen för gymnasiet anfört vara i flera avseenden beaktansvärt, men han kunde dock icke finna, att efter frågans behandling år 1927 tillkommit några nya omständigheter av beskaffenhet att föranleda honom till att i ärendet intaga en annan ståndpunkt än den, som då intagits av hans företrädare i ämbetet och som vunnit Kungl. Maj:ts gillande. Med åtgärder för gymnasiets understödjande syntes därför böra tills vidare anstå.

I enlighet med den av departementschefen sålunda uttalade meningen togs vid anslagsberäkningarna för budgetåret 1929/1930 icke någon hänsyn till gymnasiet i Motala.

Nu har styrelsen för Motala kommunala samgymnasium anhållit om vidtagande av åtgärder för att från och med budgetåret 1930/1931 bereda gymnasiet understöd från anslaget till högre goss- och samskolor.

Departementschefen har härom anfört bland annat följande: De skäl, som från skolstyrelsens sida anförts, syntes departementschefen vara av den beskaffenhet, att han icke ansåge sig kunna motsätta sig det nu framställda

önskemålet. Det vore i främsta rummet hänsynen till det samhälle, varom här vore fråga, och till dess under en lång följd av år gjorda stora ekonomiska uppoffringar för sitt skolväsen i förening med ett verkligen ådagalagt behov, som föranlett hans slutliga ställningstagande i denna fråga. Men han kunde ej underlåta att påpeka, att även från statsfinansiell synpunkt ett bifall till förslaget torde vara att förorda. Ett undandragande från statens sida att stödja gymnasiet i Motala kunde leda till att kommunen ej längre mäktade med den ekonomiska börda, som den sedan länge burit för läroverket. Skulle så ske och till följd härav gymnasiet i Motala upphöra, torde tvivelsutan tillströmningen till gymnasierna i Norrköping och Linköping ej oväsentligt komma att ökas, omständigheter som säkerligen komme att aktualisera frågan om inrättande av högre statliga flickläroverk i dessa städer. Så länge emellertid ett gymnasium funnes i Motala, torde behovet av högre flickläroverk i Norrköping och Linköping mindre starkt framträda, och det syntes departementschefen otvivelaktigt, att därest staten ginge in för det förhållandevis begränsade understödet till gymnasiet i Motala, en dylik åtgärd skulle ställa sig betydligt ekonomiskt fördelaktigare än vad som kunde tänkas bliva fallet, om man ställdes inför utsikten att upprätta högre flickläroverk i de angivna städerna. Departementschefen hade därför ansett de betänkligheter, han i denna sak tillförene hyst, böra vika och ville därför tillstyrka, att medel beräknades för beredande av statsunderstöd till gymnasiet i Motala. Emellertid erinrade departementschefen, att utöver det belopp, 7,000 kronor, varom nu vore fråga, tillkomme automatiskt ytterligare statsutgifter för läroverket, vilka utgifter komme att påföras vederbörande anslag till tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt personalen vid privatläroverken.

Skillnaden mellan det för gymnasiet i Motala sålunda förordade understödet, 7,000 kronor, och det belopp av 1,600 kronor, varmed understödet till Landskrona stads gymnasium för budgetåret 1930/1931 kunde nedsättas, utgjorde 5,400 kronor. Departementschefen föresloge alltså, att anslagsposten till högre goss- och samskolor ökades med sistnämnda belopp till 235,500 kronor.

Anslagsposten till *enskilda lärarinneseminarier* föreslås skola bibehållas oförändrad.

Beräkningen av anslagsposten till *enskilda mellanskolor* har icke givit utskottet anledning till erinran.

I fråga om anslagsposten till *högre flickskolor* har med hänsyn till tillkomsten av statliga läroverk för flickor i Malmö, Hälsingborg, Göteborg och Stockholm av skolöverstyrelsen förslagits en minskning av 1,000 kronor, ett förslag, som av departementschefen godtagits. Utskottet vill emellertid erinra om att 1929 års riksdag av denna anledning sänkte ifrågavarande anslagspost med 1,500 kronor, och utskottet kan icke finna skäl föreligga

Utskottets
yttrande.

att för nästkommande budgetår begränsa minskningen till 1,000 kronor utan anser, att berörda anslagspost av nu förevarande anledning bör, liksom förra året, sänkas med 1,500 kronor. I övrigt föranleder beräkningen av anslagsposten till högre flickskolor ingen erinran från utskottets sida. Denna post, som för budgetåret 1929/1930 utgör 476,500 kronor, skulle alltså för budgetåret 1930/1931 komma att utgöra 466,100 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 466,600 kronor, innebärande en minskning med 10,400 kronor.

Det av Kungl. Maj:t föreslagna tillägget till gällande bestämmelser om understöd till högre flickskolor har utskottet ansett sig böra tillstyrka.

Beträffande anslagsposten till *högre goss- och samskolor* innebär Kungl. Maj:ts förslag bland annat att det kommunala gymnasiet i Motala från och med den 1 juli 1930 skulle tilldelas understöd från denna anslagspost. Understödet har beräknats till 7,000 kronor, vartill skulle från vederbörande anslag komma tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg till personalen såsom för annan personal vid privatläroverken.

Utskottet har funnit de av departementschefen anförda skälen för sistnämnda läroanstalts understödjande med statsmedel bärande. Däremot kan utskottet icke biträda förslaget, att läroanstalten skulle erhålla sitt understöd ur anslaget till privatläroverken, och detta av följande skäl.

Den förutvarande kommunala mellanskolan i Motala, med vilken ifrågasvarande kommunala gymnasium är förenat, står sedan den 1 januari 1928 under ombildning till en statens samrealskola, och från och med den 1 juli 1930 kommer den att helt hava övertagits av staten. Nu har riksdagen alltsedan år 1925 till beredande av understöd åt sådana kommunala gymnasier, som äro förenade med en statens realskola, beviljat särskilda extra reservationsanslag. Den väsentligaste skiljaktigheten i anslagshänseende mellan de läroanstalter, som åtnjuta understöd från sistnämnda anslag, och dem, som erhålla sitt understöd från anslaget till privatläroverk, är den, att till personalen vid de förra icke utgå tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel, under det att så däremot är fallet med personalen vid de senare.

Rörande tillkomsten av det särskilda anslaget till de kommunala gymnasier vill utskottet i detta sammanhang erinra om följande. Förslag om beviljande av ett dylikt anslag framlades av Kungl. Maj:t första gången i propositionen nr 214 till 1925 års riksdag. Av skolöverstyrelsen och enskilda motionärer vid nämnda riksdag hade ifrågasatts, att kommunalt gymnasium, som vore förenat med en statens realskola, skulle erhålla understöd från anslaget till privatläroverk enligt de för högre goss- och samskolor i sådant hänseende gällande grunder. Vederbörande departementschef ansåg emellertid, att berörda kommunala gymnasier borde understödjas från ett fristående anslag under åttonde huvudtiteln, samt framhöll, att därigenom

den ekonomiska räckvidden skulle kunna väsentligt begränsas och helt överblickas, då understöd från ett sådant fristående anslag ej skulle medföra de förmåner i form av löne- och ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, som åtföljde understöd från privatläroverksanslaget. Några detaljerade grunder för beviljande av understöd åt kommunala gymnasier syntes departementschefen med hänsyn till understödets begränsade omfattning icke vara erforderliga, utan det syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter företagen prövning i varje särskilt fall bestämma, vilka kommunala gymnasier kunde anses böra komma i åtnjutande av understöd, och därvid tillika föreskriva de närmare villkor och bestämmelser för understödets åtnjutande, som kunde befinnas erforderliga. I tillämpliga delar syntes de för utgående av understöd från anslaget till privatläroverk stadgade grunder kunna tjäna till ledning.

Riksdagen uttalade i sin skrivelse nr 206 i ämnet, att riksdagen funnit vanskligt förorda en automatisk tillämpning av de för privatläroverken gällande grunderna, vare sig i fråga om direkt understöd eller i fråga om delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen. Riksdagen hade fastmera funnit den av Kungl. Maj:t föreslagna utvägen med ett särskilt för dessa läroanstalter avsett anslag vara den för det dåvarande mest ändamålsenliga.

I bestämmelserna för ifrågavarande anslag till kommunala gymnasier har sedermera ingen annan ändring vidtagits, än att 1926 års riksdag utsträckte anslaget räckvidd även till sådana kommunala gymnasier, som äro förenade med högre läroverk. Från anslaget hava understöd utgått till de kommunala gymnasierna i Södertälje, Eskilstuna, Eksjö, Ystad, Uddevalla, Skövde, Söderhamn och Hudiksvall. På grund av att samtliga nämnda gymnasier utom det i Söderhamn enligt beslut av 1927 års riksdag skola successivt övertagas av staten, har anslaget efterhand minskats. På sätt framgår av punkten 3:o här nedan, har Kungl. Maj:t för budgetåret 1930/1931 för ändamålet äskat ett anslag av 7,125 kronor, varav 1,125 kronor till det kommunala gymnasiet i Eksjö, vilket till $\frac{1}{3}$ skulle under nämnda budgetår kvarstå såsom kommunalt, samt 6,000 kronor till det kommunala gymnasiet i Söderhamn, vilket, såsom nämnt, icke skall övertagas av staten.

Redan med hänsyn till vad riksdagen sålunda bestämt i fråga om anslag till kommunala gymnasier, byggande på statens realskolor, synes det utskottet icke vara i sin ordning att låta understödet till det kommunala gymnasiet i Motala utgå från den i privatläroverksanslaget ingående posten till högre goss- och samskolor. Härtill kommer att nämnda läroanstalt icke torde tillhöra den kategori av skolor, som enligt av riksdagen fastställda grunder kunna komma i åtnjutande av understöd från berörda anslagspost, nämligen sådana skolor, som genom värdefulla pedagogiska försök eller eljest genom framgångsrik verksamhet på uppfostrans och undervisningens område befunnits i särskild grad gagna skolväsendet i det hela. Enligt utskottets mening bör därför ifrågavarande läroanstalt i överensstämmelse

med 1925 års riksdags beslut erhålla sitt understöd från anslaget till kommunala gymnasier.

Utskottet vill vidare påpeka, att det kommunala gymnasiet i Lidingö, som hittills åtnjutit understöd från anslagsposten till högre goss- och samskolor, så till vida befinner sig i samma situation som det kommunala gymnasiet i Motala, att den förutvarande kommunala mellanskolan i Lidingö likaledes från och med den 1 juli 1930 helt övertages av staten såsom en realskola. Vid sådant förhållande anser utskottet av samma skäl, som åberopats i fråga om det kommunala gymnasiet i Motala, att Lidingögymnasiet från och med nästa budgetår bör erhålla sitt understöd från anslaget till kommunala gymnasier.

I detta sammanhang anser sig utskottet böra fästa uppmärksamheten på att det kommunala gymnasiet i Eslöv, som ävenledes åtnjuter understöd från privatläroverksanslaget, från och med 1 juli 1931 kommer i samma läge som de båda ovan nämnda gymnasierna, i det att den förutvarande kommunala mellanskolan i Eslöv, med vilken gymnasiet därstädes är förenat, då helt övergår till att vara en statens realskola. Utskottet förutsätter, att detta förhållande beaktas vid förberedande av anslagsäskandena till 1931 års riksdag.

I enlighet med den ståndpunkt, utskottet sålunda ansett sig böra intaga till frågan om understöd åt de kommunala gymnasierna i Motala och Lidingö, bör den av Kungl. Maj:t för högre goss- och samskolor föreslagna anslagsposten å 235,500 kronor, rörande vilken utskottet i övrigt icke har något att erinra, minskas med dels det för gymnasiet i Motala beräknade understödet, 7,000 kronor, dels ock ett belopp av 7,500 kronor, vilken summa i runt tal motsvarar vad som från nämnda anslagspost skulle hava utgått till gymnasiet i Lidingö, därest ingen ändring i fråga om gymnasiets ställning i anslagshänseende skett. Berörda anslagspost, som för budgetåret 1929/1930 utgör 230,100 kronor, skulle alltså under budgetåret 1930/1931 komma att utgöra 221,000 kronor, innebärande en minskning med 9,100 kronor.

På grund av den ändring utskottet i fråga om de kommunala gymnasierna i Motala och Lidingö förordat i Kungl. Maj:ts förslag, bör dels en minskning ske av det anslag, Kungl. Maj:t äskat till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk, dels ock en ökning äga rum av anslaget till understöd åt kommunala gymnasier. Till dessa frågor återkommer utskottet här nedan under punkterna 2:o) och 3:o).

Mot vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande anslagsposten till *enskilda lärarinneseminarier* har utskottet intet att erinra.

I enlighet med vad utskottet ovan anfört skulle reservationsanslaget till privatläroverk, nu 740,100 kronor, minskas med 19,500 kronor (10,400 kronor å anslagsposten till högre flickskolor och 9,100 kronor å anslagsposten till högre goss- och samskolor) till 720,600 kronor.

Utskottet hemställer, att riksdagen må

a) besluta, att statsunderstöd från anslaget till privatläroverk må till högre flickskola, som befinner sig under avveckling, utgå även om skolan omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan och oavsett huruvida skolan med avseende å lärjungantal under de senaste tre åren uppfyller i sådant hänseende eljest gällande villkor, samt att statsunderstöd till dylik skola, som omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, må utgå med högst 1,100 kronor för varje sådan klass;

b) minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 740,100 kronor, med 19,500 kronor till 720,600 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1930/1931 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	20,000: —
högre flickskolor	»	466,100: —
högre goss- och samskolor	»	221,000: —
enskilda lärarinneseminarier	»	13,500: —
att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt	kronor	720,600: —

2:o) I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 175 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att till beredande under tiden 1 juli 1930/30-juni 1931 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,395,000 kronor.

Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk.

Utredningen återfinnes å sid. 452—454 i statsrådsprotokollet.

Anslaget utgår för innevarande budgetår med ett belopp av 2,435,000 kronor. En viss nedsättning av anslaget kunde emellertid, framhåller departementschefen, vidtagas till följd av dels 1925 års riksdags beslut angående ändrade villkor för beviljande av understöd åt privatläroverk, dels Landskrona läroverks för flickor ombildning till kommunal flickskola, dels den av den nya skolorganisationen förorsakade inskränkningen eller avvecklingen av vissa enskilda läroanstalters verksamhet, dels slutligen det pågående förstatligandet av Landskrona stads gymnasium. Skolöverstyrelsen hade beräknat, att av nu angivna orsaker anslagsbehovet under budgetåret 1930/1931 skulle komma att minskas med 41,800 kronor. Mot överstyrelsens beräkningar hade departementschefen intet att erinra, men han har under-

strukit, att desamma delvis grundade sig på mycket ovissa förutsättningar. Då å andra sidan, under förutsättning av bifall till departementschefens under punkten 173 i åttonde huvudtiteln framställda förslag om beredande av understöd åt Motala kommunala samgymnasium, borde beräknas ett belopp av omkring 8,000 kronor till tillfällig löneförbättring åt lärare vid denna läroanstalt, skulle nettominskningen uppgå till 33,800 kronor och anslaget för budgetåret 1930/1931 böra bestämmas till (2,435,000—33,800 =) 2,401,200 kronor eller, på sätt överstyrelsen föreslagit, i avrundat tal 2,400,000 kronor. Emellertid har departementschefen erinrat, att nettoutgifterna å anslaget för budgetåret 1928/1929 belöpte sig till 2,399,359 kronor 68 öre. Med hänsyn härtill och med aktgivande å den nyss angivna beräknade minskade belastningen av anslaget syntes departementschefen detsamma kunna för budgetåret 1930/1931 bestämmas till 2,395,000 kronor.

Utskottets
yttrande.

Utskottet har intet annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag än att, då utskottet under punkten 1:o här ovan avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, att understöden till de kommunala gymnasierna i Motala och Lidingö skulle utgå av anslaget till privatläroverk, i överensstämmande härmed något belopp för tillfällig löneförbättring åt personalen vid nämnda läroanstalter icke bör beräknas. En nedsättning av den av Kungl. Maj:t till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk äskade anslagssumman å 2,395,000 kronor torde följaktligen kunna ske dels med det belopp, som avsetts för kommunala gymnasiet i Motala eller 8,000 kronor, dels ock med ett belopp av 15,000 kronor för kommunala gymnasiet i Lidingö, varigenom anslaget för budgetåret 1930/1931 skulle komma att utgöra 2,372,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till beredande under tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,372,000 kronor.

Understöd
åt kommunala gymnasier.

3:o) I den till riksdagen den 3 januari 1930 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1930/1931 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 177 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att till beredande av understöd enligt Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med ett statens högre läroverk eller en statens realskola, för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 7,125 kronor att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

Utredningen återfinnes å sid. 462—463 i statsrådsprotokollet.

Anslag för ifrågavarande ändamål hava för budgetåren 1927/1928, 1928/1929 och 1929/1930 beviljats med till respektive 56,750 kronor, 39,500 kronor och 21,300 kronor minskade belopp. Anslagsminskningen sammanhänger med 1927 års riksdags beslut angående statens successiva övertagande från och med den 1 januari 1928 av de kommunala gymnasierna i Södertälje och Eskilstuna och den kommunala gymnasielinjen vid högre allmänna läroverket i Ystad samt från och med den 1 juli 1928 av de kommunala gymnasierna i Eksjö, Uddevalla och Skövde och den kommunala gymnasielinjen vid högre allmänna läroverket i Hudiksvall.

Skolöverstyrelsen — mot vars beräkningar departementschefen icke funnit något att erinra — har anfört, att samtliga nyssberörda kommunala gymnasier och gymnasielinjer skulle från och med budgetåret 1930/1931 hava helt övertagits av staten utom kommunala gymnasiet i Eksjö, av vilket $\frac{1}{8}$ (fjärde latinringen) komme att under samma budgetår kvarstå såsom kommunal. Då sistnämnda gymnasium, anför överstyrelsen, under budgetåret 1926/1927 åtnjutit ett statsanslag av 9,000 kronor, torde för gymnasiet under budgetåret 1930/1931 anvisas ett anslag av 1,125 kronor. Till kommunala gymnasiet i Söderhamn, vilket icke skulle övertagas av staten, hade under en följd av år statsanslag utgått med 6,000 kronor, och överstyrelsen ansåge samma belopp böra beräknas för budgetåret 1930/1931. Sammanlagt skulle alltså för nu ifrågavarande ändamål under budgetåret 1930/1931 erfordras ett anslag av 7,125 kronor, innebärande en minskning av 52,875 kronor av det för budgetåret 1926/1927 utgående beloppet.

Med hänsyn till utskottets uppfattning, att de kommunala gymnasierna i Motala och Lidingö böra erhålla understöd från nu ifrågavarande anslag, torde, på sätt utskottet redan under punkten 1:o) framhållit, en ökning av anslaget belopp, utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits, vara nödvändig.

Vad beträffar frågan om storleken av de understöd, som må tillkomma sistnämnda två kommunala gymnasier, vill utskottet först erinra om att, på sätt under punkten 1:o) närmare utretts, understöden till de kommunala gymnasierna icke utgå efter några fixerade grunder, utan att Kungl. Maj:t bestämmer understödets storlek efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Enligt vad utskottet inhämtat, hava de beviljade understöden varierat mellan lägst 4,000 och högst 10,000 kronor för gymnasier, som helt varit av kommunal natur. Vid understödets utmätande torde hänsyn hava tagits till olika omständigheter, såsom gymnasiernas storlek, vederbörande kommuns utgifter för gymnasiet och kommunens ekonomi i allmänhet, lärjungeavgifternas storlek o. d. Från Motala stads sida har framhållits de betydande kostnader, kommunen haft och fortfarande har att vidkännas för gymnasiet ifråga. Dess anslag till skolan hava för vart och ett av de tre sistförflutna kalenderåren uppgått till omkring 22,000 kronor Någon minskning av stadens utgifter efter det påbörjade statsövertagandet

Utskottets
yttrande.

av den kommunala mellanskolan har ej inträtt, beroende bland annat därpå, att Motala landsförsamling i samband med statens övertagande av den kommunala mellanskolan sänkt sitt anslag till läroanstalten. Vidare bör beaktas, att det kommunala gymnasiet i Motala innefattar såväl ett fyrtklassigt real- som ett fyrtklassigt latingymnasium. Elevantalet därstädes uppgick senaste läsår till omkring 90. Det kommunala gymnasiet i Lidingö omfattar likaledes såväl ett fyrtklassigt real- som ett fyrtklassigt latingymnasium och även där uppgick elevantalet senaste läsår till omkring 90. Till jämförelse kan nämnas, att det kommunala gymnasiet i Söderhamn, för vilket i den kungl. propositionen beräknas ett understöd av 6,000 kronor, har blott ett treårigt realgymnasium med f. n. 25 lärjungar.

Utskottet har för sin del vid överbägande av de omständigheter, som skäligen böra inverka på frågan, kommit till det resultatet, att ett belopp av 10,000 kronor motsvarar vad som enligt hittills tillämpade grunder borde under vanliga förhållanden tillkomma en var av de kommunala gymnasierna i Motala och Lidingö i årsunderstöd från anslaget till kommunala gymnasier. Enligt utskottets mening fordra emellertid skälighetshänsyn, att man vid utmätande av dessa gymnasiers understöd för det närmaste budgetåret tillämpar något gynnsammare beräkningsgrunder än eljest. Man får nämligen komma i håg, att det kommunala gymnasiet i Lidingö i åtskilliga år åtnjutit understöd från privatläroverksanslaget med därmed förbundna förmåner i form av tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg och givetvis räknat med att detta skulle bliva förhållandet även under budgetåret 1930/1931 samt inrättat sina ekonomiska förhållanden därefter. Även det kommunala gymnasiet i Motala torde haft anledning hysa sådana förväntningar med hänsyn till det förslag i ämnet, som först skolöverstyrelsen och sedermera Kungl. Maj:t framlagt. Skulle nu understödet för budgetåret 1930/1931 inskränkas till en summa av 10,000 kronor, komme detta att drabba ifrågakvarande läroanstalter som en svår ekonomisk förlust. Enligt en genom utskottets försorg verkställd utredning skulle, därest Kungl. Maj:ts förslag om understöd till de båda gymnasierna från privatläroverksanslaget godtoges, det kommunala gymnasiet i Lidingö hava erhållit tillhoppa lägst omkring 35,000 kronor och det kommunala gymnasiet i Motala tillhoppa lägst omkring 25,000 kronor. För att ej de ekonomiska verkningarna av utskottets förslag må komma att för gymnasierna te sig alltför svåra, vill utskottet förorda, att för vardera gymnasiet understödet beräknas så, som om gymnasiet under förra hälften av budgetåret 1930/1931 erhöle understöd från privatläroverksanslaget och under senare hälften av budgetåret från anslaget till kommunala gymnasier, i senare fallet efter ett beräknat årsbelopp av 10,000 kronor. Understödet skulle då komma att utgöra för kommunala gymnasiet i Lidingö hälften av 35,000 kronor plus hälften av 10,000 kronor eller i runt tal 22,000 kronor samt för kommunala gymnasiet i Motala hälften av 25,000 kronor plus hälften av 10,000 kronor eller

i runt tal 17,000 kronor. Utskottet vill betona, att denna beräkning endast avser budgetåret 1930/1931.

Mot beräkningen av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet av 7,125 kronor har utskottet icke funnit något att erinra. Till detta belopp bör, i överensstämmelse med vad utskottet ovan anfört, läggas en summa av 39,000 kronor, varigenom anslaget till de kommunala gymnasierna för budgetåret 1930/1931 skulle komma att utgöra 46,125 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till beredande av understöd enligt Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med ett statens högre läroverk eller en statens realskola, för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 46,125 kronor att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.

Stockholm den 9 maj 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, J. L. Widell, Olof Olsson, O. Bergqvist, J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *E. J. G. Rosén, N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *K. V. Rydén, E. A. Lundell, Oscar Olsson* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund* i Brattfors, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud, P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Åson Törnkvist* i Karlskrona, *B. F:son Holmgren, J. Olofsson* i Digernäs, *P. C. Jonsson* i Eskilstuna och *F. V. Sandwall*.

Reservationer:

vid *punkt 1* (reservationsanslaget till privatläroverken)
av herr *Rydén*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Beräkningen — — — — — vid privatläroverken.

Utskottet har funnit de av departementschefen anförda skälen för sistnämnda läroanstalts understödjande med statsmedel bärande. Däremot kan utskottet icke biträda förslaget, att läroanstalten skulle erhålla sitt understöd ur anslaget till privatläroverken, och detta av följande skäl.

Den förutvarande kommunala mellanskolan i Motala, med vilken ifrågasatt kommunala gymnasium är förenat, står sedan den 1 januari 1928 under ombildning till en statens samrealskola, och från och med den 1 juli 1930 kommer den att helt hava övertagits av staten. Nu har riksdagen alltsedan år 1925 till beredande av understöd åt sådana kommunala gymnasier, som äro förenade med en statens realskola, beviljat särskilda extra reservationsanslag. Den väsentligaste skiljaktigheten i anslagshänseende mellan de läroanstalter, som åtnjuta understöd från sistnämnda anslag, och dem, som erhålla sitt understöd från anslaget till privatläroverk, är den, att till personalen vid de förra icke utgår tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg av statsmedel, under det att så däremot är fallet med personalen vid de senare.

Rörande tillkomsten av det särskilda anslaget till de kommunala gymnasierna vill utskottet i detta sammanhang erinra om följande. Förslag om beviljande av ett dylikt anslag framlades av Kungl. Maj:t första gången i propositionen nr 214 till 1925 års riksdag. Av skolöverstyrelsen och enskilda motionärer vid nämnda riksdag hade ifrågasatts, att kommunalt gymnasium, som vore förenat med en statens realskola, skulle erhålla understöd från anslaget till privatläroverk enligt de för högre goss- och samskolor i sådant hänseende gällande grunder. Vederbörande departementschef ansåg emellertid, att berörda kommunala gymnasier borde understödjas från ett fristående anslag under åttonde huvudtiteln, samt framhöll, att därigenom den ekonomiska räckvidden skulle kunna väsentligt begränsas och helt överblickas, då understöd från ett sådant fristående anslag ej skulle medföra de förmåner i form av löne- och ålderstillägg, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, som åtföljde understöd från privatläroverksanslaget. Några detaljerade grunder för beviljande av understöd åt kommunala gymnasier syntes departementschefen med hänsyn till understödets begränsade omfattning icke vara erforderliga, utan det syntes böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter företagen prövning i varje särskilt fall bestämma, vilka kommunala gymnasier kunde anses böra komma i åtnjutande av understöd, och

därvid tillika föreskriva de närmare villkor och bestämmelser för understödets åtnjutande, som kunde befinnas erforderliga. I tillämpliga delar syntes de för utgående av understöd från anslaget till privatläroverk stadgade grunder kunna tjäna till ledning.

Riksdagen uttalade i sin skrivelse nr 206 i ämnet, att riksdagen funnit vanskligt förorda en automatisk tillämpning av de för privatläroverken gällande grunderna, vare sig i fråga om direkt understöd eller i fråga om delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen. Riksdagen hade fastmera funnit den av Kungl. Maj:t föreslagna utvägen med ett särskilt för dessa läroanstalter avsett anslag vara den för det dåvarande mest ändamålsenliga.

I bestämmelserna för ifrågavarande anslag till kommunala gymnasier har sedermera ingen annan ändring vidtagits, än att 1926 års riksdag utsträckte anslaget räckvidd även till sådana kommunala gymnasier, som äro förenade med högre läroverk. Från anslaget hava understöd utgått till de kommunala gymnasierna i Södertälje, Eskilstuna, Eksjö, Ystad, Uddevalla, Skövde, Söderhamn och Hudiksvall. På grund av att samtliga nämnda gymnasier utom det i Söderhamn enligt beslut av 1927 års riksdag skola successivt övertagas av staten, har anslaget efterhand minskats. På sätt framgår av punkten 3:o här nedan, har Kungl. Maj:t för budgetåret 1930/1931 för ändamålet äskat ett anslag av 7,125 kronor, varav 1,125 kronor till det kommunala gymnasiet i Eksjö, vilket till $\frac{1}{8}$ skulle under nämnda budgetår kvarstå såsom kommunalt, samt 6,000 kronor till det kommunala gymnasiet i Söderhamn, vilket, såsom nämnt, icke skall övertagas av staten.

Såvitt utskottet kan finna, föreligga inga giltiga skäl att, då nu understöd ifrågasättes till ett kommunalt gymnasium, byggande på en statens realskola, vilket gymnasium hittills icke åtnjutit understöd av statsmedel, låta detta understöd utgå från den i privatläroverksanslaget ingående posten till högre goss- och samskolor. Snarare skulle en sådan anordning kunna sägas stå i uppenbar strid mot vad som bestämts vid 1925 års riksdag. Likaväl som det kommunala gymnasiet i Söderhamn får nöja sig med de understöd, det kan erhålla ur anslaget till kommunala gymnasier, lika väl torde detta böra bliva förhållandet med det kommunala gymnasiet i Motala.

Utskottet har icke förbisett, att det kommunala gymnasiet i Lidingö, som hittills åtnjutit understöd från anslagsposten till högre goss- och samskolor, så till vida befinner sig i samma situation som det kommunala gymnasiet i Motala, att den förutvarande kommunala mellanskolan i Lidingö likaledes från och med den 1 juli 1930 helt övertages av staten såsom en realskola. Men skillnaden dem emellan är dock den, att det kommunala gymnasiet i Lidingö sedan under en följd av år åtnjutit understöd från anslaget till privatläroverk med de förmåner, som äro därmed förbundna, under det att det kommunala gymnasiet i Motala hittills icke varit statsunderstött. Med

hänsyn härtill har utskottet icke ansett skäligt att nu påyrka, att det kommunala gymnasiet i Lidingö från och med budgetåret 1930/1931 överföres till det särskilda anslaget till kommunala gymnasier, men utskottet anser önskvärt, att denna fråga av Kungl. Maj:t uppmärksammas och underkastas närmare övervägande, så att 1931 års riksdag om möjligt kan bliva i tillfälle att taga definitiv ställning i ämnet. Därvid bör jämväl beaktas, att den förutvarande kommunala mellanskolan i Eslöv, med vilken är förenat ett kommunalt gymnasium, som ävenledes åtnjuter understöd från privatläroverksanslaget, från och med den 1 juli 1931 helt övergår till att vara en statens realskola, varför nyssberörda spörsmål då blir aktuellt också ifråga om detta gymnasium. I detta sammanhang synes jämväl spörsmålet beträffande en revision av bidragsgrunderna för övriga kommunala gymnasier böra tagas under omprövning.

I enlighet med den ståndpunkt, utskottet sålunda ansett sig böra intaga till frågan om understöd åt det kommunala gymnasiet i Motala, bör den av Kungl. Maj:t för högre goss- och samskolor föreslagna anslagsposten å 235,500 kronor, rörande vilken utskottet i övrigt icke har något att erinra, minskas med det för sistnämnda gymnasium beräknade understödet, 7,000 kronor. Berörda anslagspost, som för budgetåret 1929/1930 utgör 230,100 kronor, skulle alltså under budgetåret 1930/1931 komma att utgöra 228,500 kronor, innebärande en minskning med 1,600 kronor.

På grund av den ändring, utskottet i fråga om det kommunala gymnasiet i Motala förordat i Kungl. Maj:ts förslag, bör dels en minskning ske av det anslag, Kungl. Maj:t äskat till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk, dels ock en ökning äga rum av anslaget till understöd åt kommunala gymnasier. Till dessa frågor återkommer utskottet här nedan under punkterna 2:o) och 3:o).

Mot vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande anslagsposten till *enskilda lärarinneseminarier* har utskottet intet att erinra.

I enlighet med vad utskottet ovan anført skulle reservationsanslaget till privatläroverk, nu 740,100 kronor, minskas med 12,000 kronor (10,400 kronor å anslagsposten till högre flickskolor och 1,600 kronor å anslagsposten till högre goss- och samskolor) till 728,100 kronor.

Utskottet hemställer, att riksdagen må

a) besluta, att statsunderstöd från anslaget till privatläroverk må till högre flickskola, som befinner sig under avveckling, utgå även om skolan omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan och oavsett huruvida skolan med avseende å lärjungantal under de senaste tre åren uppfyller i sådant hänseende eljest gällande villkor, samt att statsunderstöd till dylik skola, som omfattar mindre än fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, må utgå med högst 1,100 kronor för varje sådan klass;

b) minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 740,100 kronor, med 12,000 kronor till 728,100 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1930/1931 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	20,000:—
högre flickskolor	»	466,100:—
högre goss- och samskolor	»	228,500:—
enskilda lärarinneseminarier	»	13,500:—
att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt	kronor	728,100:—

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning huruvida och på vad sätt grunderna för tilldelande av statsunderstöd åt kommunala gymnasier böra revideras.»

vid *punkt 2* (tillfällig löneförbättring vid privatläroverken)

av herr *Rydén*, vilken ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har intet annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag än att, då utskottet under punkten 1:o) här ovan avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, att understödet till kommunala gymnasiet i Motala skulle utgå av anslaget till privatläroverk, i överensstämmande härmed något belopp för tillfällig löneförbättring åt personalen vid nämnda läroanstalt icke bör beräknas. En nedläggning av den av Kungl. Maj:t till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverk äskade anslagssumman å 2,395,000 kronor torde följaktligen kunna ske med det belopp, som avsetts för kommunala gymnasiet i Motala, eller 8,000 kronor, varigenom anslaget för budgetåret 1930/1931 skulle komma att utgöra 2,387,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till beredande under tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,387,000 kronor.»

vid *punkt 3* (kommunala gymnasier)

av herr *Rydén*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till utskottets uppfattning, att det kommunala gymnasiet i Motala bör erhålla understöd från nu ifrågavarande anslag, torde, på sätt utskottet redan under punkten 1:o) framhållit, en ökning av anslagets belopp utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits vara nödvändig.

Vad beträffar frågan om storleken av det understöd, som må tillkomma sistnämnda kommunala gymnasium, vill utskottet först erinra om att, på sätt under punkten 1:o) närmare utretts, understöden till de kommunala gymnasierna icke utgå efter några fixerade grunder, utan att Kungl. Maj:t bestämmer understödens storlek efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Enligt vad utskottet inhämtat, hava de beviljade understöden varierat mellan lägst 4,000 och högst 10,000 kronor för gymnasier, som helt varit av kommunal natur. Vid understödens utmätande torde hänsyn hava tagits till olika omständigheter, såsom gymnasiernas storlek, vederbörande kommuns utgifter för gymnasiet och kommunens ekonomi i allmänhet, lärjungeavgifternas storlek o. d. Från Motala stads sida ha framhållits de betydande kostnader, kommunen haft och fortfarande har att vidkännas för gymnasiet i fråga. Dess anslag till skolan hava för vart och ett av de tre sistförflutna kalenderåren uppgått till omkring 22,000 kronor. Någon minskning av stadens utgifter efter det påbörjade statsövertagandet av den kommunala mellanskolan har ej inträtt bland annat beroende därpå, att Motala landsförsamling i samband med statens övertagande av den kommunala mellanskolan sänkt sitt anslag till läroanstalten. Vidare bör beaktas, att det kommunala gymnasiet i Motala innefattar såväl ett fyrklassigt real- som ett fyrklassigt latingymnasium. Elevantalet därstädes uppgick senaste läsår till omkring 90. Till jämförelse kan nämnas, att det kommunala gymnasiet i Söderhamn, för vilket i den kungl. propositionen beräknas ett understöd av 6,000 kronor, har blott ett treårigt realgymnasium med f. n. 25 lärjungar. Utskottet har för sin del vid övervägande av de omständigheter, som skäligen böra inverka på frågan, kommit till det resultatet, att man för budgetåret 1930/1931, i avvaktan på den i punkt 1:o) anbefallda utredningen, bör räkna med ett understöd av 12,000 kronor åt det kommunala gymnasiet i Motala. I detta sammanhang anser sig utskottet böra påpeka, att, därest Kungl. Maj:ts förslag om understöd till gymnasiet från privatläroverksanslaget skulle godtagas, statens utgifter för gymnasiet kunna uppskattas till lägst omkring 25,000 kronor, nämligen, förutom 7,000 kronor från anslagsposten till högre goss- och samskolor, därutöver omkring 8,000 kronor i tillfällig löneförbättring och omkring 10,000 kronor i dyrtidstillägg. Utskottets förslag om ett understöd till läroanstalten å 12,000 kronor från anslaget till kommunala gymnasier innebär alltså en besparing på minst 13,000 kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Mot beräkningen av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet av 7,125 kronor har utskottet icke funnit något att erinra. Till detta belopp bör alltså, i överensstämmelse med vad utskottet ovan anført, läggas en summa av 12,000 kronor, varigenom anslaget till de kommunala gymnasierna för budgetåret 1930/1931 skulle komma att utgöra 19,125 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till beredande av understöd enligt Kungl.

Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med ett statens högre läroverk eller en statens realskola, för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 19,125 kronor att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.»

Till ytterligare utveckling av skälen för sin i förestående reservationer angivna ståndpunkt har herr Rydén anfört följande:

»Statsutskottets hemställan innebär, att riksdagen, utan att framställning därom föreligger från vare sig Kungl. Maj:ts eller enskild riksdagsmotionärs sida, skulle beröva ett par kommunala gymnasier huvudparten av de statsanslag, som dessa under en följd av år på grund av Kungl. Maj:ts beslut åtnjutit. Detta skulle ske utan ett spår av föregående utredning från sakkunniga myndigheters sida och utan ens ett varsel på förhand för vederbörande läroverkssamhällets vidkommande. Ett sådant förfaringsätt har jag måst finna lika obilligt som från riksdagens sida ovanligt. När åtgärder, som avse att inskränka eller omlägga statens anslagsgivande verksamhet i fråga om någon grupp av läroanstalter, förberedas, har den ordningen eljest pläгат tillämpas, att frågan inom riksdagen väckes, att den därefter göres till föremål för en ingående utredning, varvid jämväl de läroanstalter, som beröras av saken, bliva i tillfälle att göra sina synpunkter gällande, varefter ärendet i utrett skick förelägges riksdagen. Enligt vanlig ordning borde sålunda frågan om statsbidragets nedbringande till en bråkdel av det hittillsvarande för de kommunala gymnasierna i Lidingö och Eslöv icke ha föranlett ett ställningstagande från riksdagens sida, utan att både lokala och centrala skolmyndigheter beretts tillfälle att uttala sig. Och självfallet borde frågan om framtida anslag till dessa kommunala gymnasier ha behandlats i principiellt sammanhang med åtskilliga andra kommunala gymnasier, som hittills åtnjutit understöd från anslaget till högre goss- och samskolor.

Statsutskottets utredning i ärendet inskränker sig till inhämtandet av uppgift om storleken av det anslag, som utgått till Lidingögymnasiet; beträffande Eslöv lämnas icke ens uppgift härom.

I fråga om Lidingö kunna några kompletterande uppgifter lämnas.

Lidingö kommunala gymnasium godkändes år 1922 av Kungl. Maj:t såsom berättigat att erhålla bidrag ur anslaget till högre goss- och samskolor. Sådant anslag har sedan dess årligen utgått. Staden har tillförsäkrat den ordinarie lärarpersonalen vid gymnasiet samma avlönings- och pensionsförmåner som för lärarna vid statsläroverken i Stockholm. Från dessa förpliktelser blir ej staden löst genom ett eventuellt nedläggande av eller en inskränkning av gymnasiet. Summan av statsbidragen till Lidingögymnasiet uppgår under innevarande år till inemot 35,000 kronor. Enligt utskottets

plan skulle denna summa omedelbart sänkas till 22,000 kronor och efter den 1 juli 1931 till 10,000 kronor per år. Sänkningen från 35,000 till 10,000 kronor medför med nuvarande skatteunderlag en höjning av kommunalbeskattningen med 15 öre per skattekrona.

Huru förhållandena i dessa hänseenden komma att ställa sig för Eslöv, sedan en motsvarande nedskärning ägt rum, är mig icke bekant, men antagligen bli de ekonomiska verkningarna för vederbörande läroverkskommunerna icke mindre kännbara.

Jag har sålunda icke kunnat biträda utskottets hemställan om att utan en verklig omprövning av hela detta spörsmål beröva något av de läroverk, som för närvarande uppbära understöd från ifrågavarande anslag, nu utgående statsbidrag. Däremot delar jag utskottets uppfattning, att den nuvarande anordningen icke är tillfredsställande, och synes mig därför hela frågan böra undergå en omprövning genom Kungl. Maj:ts åtgöranden. Önskvärt synes därvid, att en sådan omprövning må komma att omfatta anslagsförhållandena beträffande samtliga kommunala gymnasier.»

2) av herrar *Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Björck, Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att understödet till kommunala gymnasiet i Motala borde beräknas till 10,000 kronor och att förty utskottet bort hemställa,

att riksdagen må till beredande av understöd enligt Kungl. Maj:ts beprövande åt kommunalt gymnasium, som är förenat med ett statens högre läroverk eller en statens realskola, för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 39,125 kronor att utgå på de villkor och under de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela.